

Manus: Innebörden i religions- och övertygelsefrihet - skydd från tvång

En viktig dimension av religions- och övertygelsefrihet är rätten till skydd mot tvång. Tvång är när någon använder våld eller hot för att få dig att göra något.

En kärnaspekt av religions- och övertygelsefrihet är att alla har rätt att ha eller byta sin religion eller övertygelse. Ett annat sätt att uttrycka detta är att religion och övertygelse och deras uttryck är frivilligt.

Rätten till skydd mot tvång utvecklar den tanken. Ingen – varken staten, religiösa ledare eller någon annan person eller grupp – har rätt att tvinga sin övertygelse eller dess utövande på andra, vare sig det handlar om att få människor att ha, behålla eller byta sin religion eller övertygelse.

FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter
Artikel 18, paragraf 2

Ingen får utsättas för tvång som kan inskränka hans eller hennes frihet att bekänna sig till eller anta en religion eller en trosuppfattning efter eget val.

Denna dimension både förbjuder stater att tvinga människor, och gör dem skyldiga att skydda människor mot hot eller våld från andra i samhället.

Trots det ser vi över hela världen exempel på tvång i form av hot, våld eller straff såsom böter eller fängelse. Tvång kan också vara mer subtilt, som att erbjuda jobb i utbyte mot omvändelse eller att utestänga människor från hälsovård och utbildning om de lämnar eller vägrar att bekänna sig till en religion eller övertygelse.

Ibland är det staten som utövar tvånget, antingen officiellt genom lagstiftning eller via åtgärder av tjänstemän på lokal nivå.

Bahaisamfundet är den största icke-muslimska religiösa minoriteten i Iran. Sedan revolutionen 1979, har bahaier systematiskt förföljts som en del av regeringens politik att tvinga dem att omvända till islam. Under de första tio åren efter revolutionen dödades över 200 bahaier, hundratals torterades eller fängslades och tiotusentals förlorade sina jobb, utbildningsmöjligheter och andra rättigheter – enbart på grund av sin religiösa tro. I december 2017 satt 97 bahaier i fängelse för samvetsbrott, inklusive sju nationella bahai-ledare.

Det här exemplet visar sambandet mellan diskriminering och tvång. Irans bahaier tillåts inte studera på universitet eller inneha statlig anställning. Den här formen av diskriminerande lag är tvingande. När en student eller anställd visar sig vara bahaier ställs de inför valet att konvertera till islam eller förlora sin position.

Det händer att våldsbenägna nationalist- eller extremistgrupper tvingar människor att byta religion eller övertygelse. Den så kallade Islamiska staten, Daesh, tvingade både yazidier och kristna att konvertera, och mördade dem som vägrade. I Indien har tvångskonvertering till hinduism dokumenterats i samband med våld mellan folkgrupper där hinduiska nationalister varit inblandade. I Myanmar finns dokumenterade fall där armén tvingar kristna att avsvärja sig sin tro och under vapenhot konvertera till buddism. Och i delar av Centralafrikanska republiken har muslimer hotats med döden om de inte konverterar till kristendom.

Trots att förbudet mot tvång rent formellt omfattar människors förmåga att ha, anamma eller byta religion eller övertygelse, utsätts många för såväl statligt som samhälleligt tvång i relation till religionsutövandet. Ett problem som illustrerar detta är kvinnors klädsel. I vissa länder är det krav på att kvinnor ska bära religiös klädsel, medan andra förbjuder kvinnor att göra det. Och kvinnor kan möta trakasserier från människor utanför sin religiösa grupp om de bär religiös klädsel och från människor i den egna gruppen om de inte gör det.

Många olika människor kan utsättas för tvång. I många länder utsätts människor för tvång om deras uppfattning om religion eller religionsutövning skiljer sig från statens ideologi eller från den sociala normen. Minoriteter, ateister, konvertiter eller personer med religioner som anses "främmande" för kontexten utsätts ofta för tvång. Och inom religiösa grupper kan människor som betraktas som kättare, hädare eller som anses utöva sin religion på fel sätt utsättas för tvånget att ändra sin tro och religiösa praxis. Tvånget kommer från staten, familjen eller samhället.

Sammanfattningsvis: Tvång kan innebära hot, våld, diskriminering eller straff som böter eller fängelse och kan komma från staten eller från människor och grupper i samhället. Internationell rätt säger att ingen ska utsättas för tvång på grund av religion eller övertygelse. Stater får inte tvinga människor och de har en skyldighet att skydda människor genom att agera på ett effektivt sätt för att förebygga och stoppa tvång i samhället.

I utbildningsmaterialet på hemsidan finner du mera information om skydd från tvång, inklusive texter från grunddokumenten om de mänskliga rättigheterna.